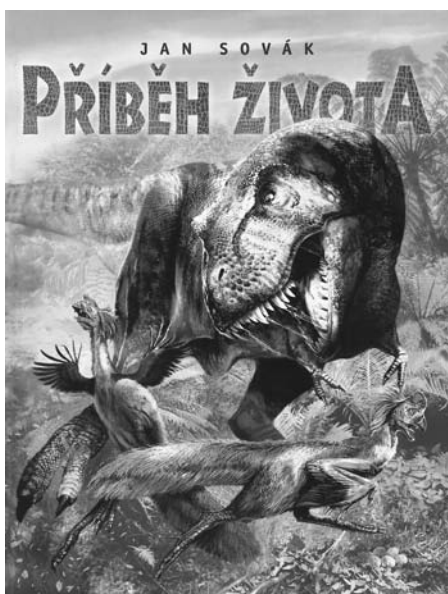


Podmanivý Příběh života od Jana Sováka

Paleoart se nám snaží přiblížit pravěk pomocí graficky poutavých prostředků. Techniky zobrazování pravěké přírody jsou rozdílné, ale ambicí zpravidla bývá co nejvěrohodnější zachycení předpokládaných pravěkých výjevů. Pro zvýšení atraktivnosti vidíme předmětné organismy často v nějaké akci a umístěné v pitoreskních nebo dynamických přírodních kulisách typu rozbouraných vln, soptících vulkánů apod. Rekonstrukce pravěku se liší i mírou fantazie autora, takže zatímco některé jsou poměrně přesnou projekcí fosilních nálezů a vlastností biologicky nejbližších modelů, jiné spíše šokují, např. barevností organismů. V česko-slovenských poměrech nasadil velmi vysokou laťku paleoartu Zdeněk Burian, jehož rekonstrukci by bylo možné označit v tomto kontextu spíše za konzervativnější (viz také recenze na str. XXXIII až XXXIV této Živy). To jistě souvisí s množstvím konzultací s kvalitními vědeckými poradci, ale nesporně i s jeho nadáním kombinovaným se samostudiem přírody – v důsledku toho mimořádným smyslem pro biologickou realitu, počínaje zbarvením zvířete a konče počtem zobrazených jedinců (jednoho i více druhů na jednom plátně). Navíc v naprosto věrohodných postojích těla, a to i při dynamičtějším projevu. Bravurní Burianův styl však může mimoděk také způsobit, že některé druhy máme zažitě „burianovské“. Pokud bychom se chtěli zabývat některými známějšími fosilními druhy nebo skupinami z odbornějšího hlediska, mohou být ale užitečné i odvážnější paleoartové pokusy, protože nás přinutí o některých vlastnostech a biologii vymřelých organismů víc kriticky přemýšlet, vrátit se ke zbytkům vymřelých druhů a pokusit se je znovu interpretovat.

Záměrem o tento aspekt rekonstrukcí lze doporučit např. knihu Marka P. Wittona – *The Palaeoartist's Handbook* (Crowood Press 2018). V česko-slovenském prostoru působilo a působí hned několik vynikajících výtvarníků paleoartu, přičemž některé by šlo, pro zřejmou inspiraci jeho dílem a technikou, označit dokonce za epigony Z. Buriana. Tato recenze je upozorněním na knihu *Příběh života* od Jana Sováka, která podle mého soudu patří mezi ty publikace, které jsou osobitým grafickým stylem, dynamikou rekonstrukcí a prací s biologickými modely srovnatelné s řadou světových trendů paleoartu. S těmi se čtenář může seznámit v knihách např. již zmíněného M. P. Wittona, ale také Julia Csotonyiho nebo v přehledu *Mesozoic Art* (White a Naish, eds., Bloomsbury Wildlife 2022).

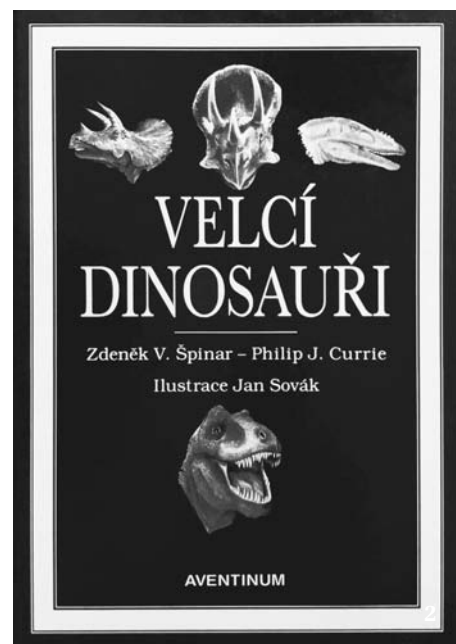
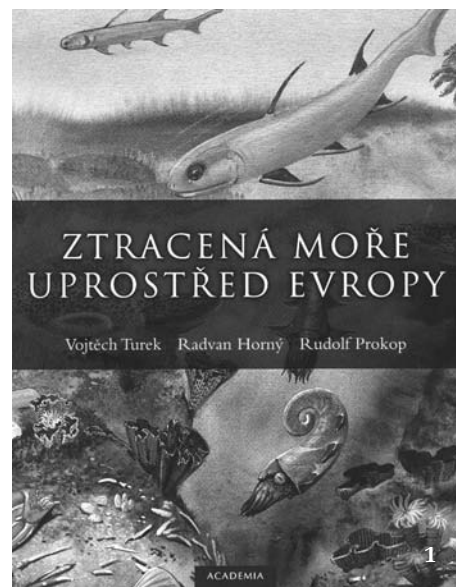
Jan Sovák (narozen v r. 1953) je autorem řady kreseb a maleb pro zoologicky a paleontologicky zaměřené publikace, přičemž nejvýznamněji se asi uvedl ilustracemi dvojice knih vyšlých v Aventinu – *Velcí dinosauři* (1994) a *Vyhubená zvířata* (1998). Zájemci o pravěkou přírodu se



mohli potěšit jeho rekonstrukcemi v již zmíněných *Velkých dinosaurech*, dále ve *Ztracených mořích uprostřed Evropy* (Academia 2003) nebo *Pravěkém obudáriu* (Reader's Digest 2009). Úzká spolupráce s kurátory Národního muzea na prvním uvedeném titulu zásadně zmodernizovala vizuální interpretaci českých starších prvohor. Od r. 2018 se stává autorem zde představované knihy, jakož i dvojice beletristicky pojatých výprav do pravěku *Expedice badatele Věnceslava Brábka do Svrchní Křídly pod Černými lesy* a *Expedice badatele Věnceslava Brábka do temných hlubin silurských moří* (Slovarť 2019 a 2021), které mohou připomínat *Dinotopii* Jamese Gurneyho. Určitým zakotvením v čase a prostoru ovšem mají též potenciál čtenáře zábavnou formou poučit.

V jistém smyslu lze *Příběh života* vnímat jako vyvrcholení paleoartové tvorby J. Sováka, a to díky velkoformátové prezentaci mnoha rekonstrukcí pravěké přírody na kvalitním křídovém papíře. Pravěká příroda je v knize představena chronologicky a převážně skrze živočišné druhy, přičemž autor potěšitelně ukazuje druhy v českém přírodovědném prostředí dosud často opomíjené. Rekonstrukce mají působivou atmosféru díky dynamičnosti zobrazení, použití digitálních technologií nebo proměnlivé perspektivy (ne nutně bočního pohledu na zvíře). Díky digitální kresbě je často patrný žijící biologický model, čímž sice autor poněkud „odkrývá karty“, ale z odborného hlediska tím čtenáře často navede k úvaze, jestli nemáme v současnosti model lepší – v mnohých případech autor na modelu akcentuje dosavadní vědeckou shodu.

Dodejme, že kniha obsahuje výstižné texty přibližující dané období historie Země a vizualizace předpokládaných uspořádání světových kontinentů. Texty jsou spíše kratší, u daného období zmiňují hlavní změny a trendy, u druhů základní



1 a 2 Jan Sovák je autorem ilustrací celkem již 22 dobrodružných a odborných knih vyšlých v České republice. Zde přítomné titulní strany patří k oblíbeným knihám o pravěké přírodě, v případě *Ztracených moří uprostřed Evropy* jde o titul v antikvariátech již běžně nesehnatelný.

popis a zajímavosti. Tento rozsah považuji za optimální, protože čtenář je pohlčen obrazovými rekonstrukcemi a rozsáhlejší texty by pozornost rozostřily. Dále je potěšitelné, že kniha prošla odbornou revizí čtyř paleontologů navázaných na Národní muzeum v Praze. Na základě osobní zkušenosti mohu potvrdit, že obsahem potěší široké spektrum čtenářů, od dětí po odborníky. *Příběh života* poutavě provede pravěkem jako před několika desetiletími Kniha o pravěku od Zdeňka V. Špinara a Z. Buriana (Albatros, Praha 1988), a zájemcům o rekonstrukci pravěkých tvorů přiblíží moderní trendy světového paleoartu.

**Slovarť, Praha 2018, 180 str.
Doporučená cena 499 Kč**